

Modern az, ami igaz

Platón örök érvényű művét, a Szókratész védőbeszédét adja elő holnap Komáromban Haumann Péter

SZABÓ G. LÁSZLÓ

Minden idők egyik legtisztábban és legbölcsebben gondolkodó emberét, a görög filozófia nagy korszakának vezéralakját formálja meg Haumann Péter a Szókratész védőbeszédében: a halálra ítélt tudóst, aki ifjak és polgártársai erkölcsi nemesítésének szentelte életét, hazug vádlóinak mégis sikerült legyőzniük.

Színész és szerep között szorosabb házasság aligha létezik. Haumann és Szókratész negyvenhat éve élnek együtt. Találkozásuknak, mint minden nagy szerelemnek, érdekes története van.

„Jó ez a hasonlat. Ha én ezzel az emberrel még mindig együtt élek, akkor ez valóban jó házasság. Sőt minél idősebb vagyok, annál nagyobb a szerelem köztünk. Válasra sosem gondoltam. Épp ellenkezőleg: ha baj volt velem, ha a cipőm mellett álltam, mert ilyen is előfordul ebben a szakmában, akkor megfogtam a társam kezét, ő pedig megnyugtatót – meséli a színművész. – Vagy ha nem bírtam magammal, vagy a környezetemmel, vagy bizonyos fajta színházi megbízásokkal, akkor is hozzá fordultam, és lecsillapodtam. Lázás homlokomra rátette finom, hűvös kezét, s éreztem, hogy rendbe jön mellette a lelkem. A házasságközvetítő Gyurkó László volt. Ő látta a darabot Dubrovnik főterén 1969 nyarán. Ahogy mesélte: elképesztő volt számára, hogy a nappal zsiszongó piactér estére színházzá változott, a horvát nyelven beszélő színész pedig egyszerűen lenyűgözte, hogy szóval tudta tartani a hatalmas tömeget. Ez a pillanat szerencsére egybeesett azzal

Haumann Péter 1970 óta él együtt Szókratésszel

(Képarchívum)

ban. 1970-ben lehetett egy kicsit pofázni, ez az előadás pedig olyan volt, mint egy remek vezércikk.”

Az ezt megelőző hét évben Haumann Péter vidéken játszott, de Gyurkó László hívására nem tudott nemet mondani. „Az utolsó pécsi évadomban az Állítsátok meg Arturo Ut! című Brecht-darabban vendégszerepeltünk Kaposváron, egy színházi fesztiválon. Ott látott meg Gyurkó, és felkért Szókratész szerepére. De annyira új volt még a színház, annyira frissen indult, hogy a szerződéshez krumpliból faragott pecsétet, tréfásan így adva tudtomra, hogy mostantól az övé vagyok. Boldog voltam nagyon, hiszen Pestre, és az addigiaktól eltérő gondolkodású műhelybe kerültem. Az ott dolgozó Horváth Jenő rendező ki nem állhatta a hazug színházat és a hazug színészeket. Sokan ezért nem is tudták

idősebb vagyok, mint Szókratész, amikor kivégezték.”

A szöveget 80 munkaóra alatt tanulmányozta meg, és 1 óra 5–10 perc alatt mondja el. „Éjszaka tanultam, amikor csend volt, hogy semmi ne vonja el a figyelmemet. A próbák utolsó ne-

„Ha a színész fizikailag és lelkileg egyaránt összeszedett, ha az egész lénye azonos a szöveggel, akkor olyan magabiztosságot sugároz, amitől csönd lesz.”

Haumann Péter

gyedénél tartottunk, már közel volt a premier, amikor Horváth Jenő filozófia szakos hallgatókat hívott az

biztosan arról beszél az eszpresszóban, hogy milyen jó lesz a szerepben. Most 3 forint 60 fillér egy kiló kenyér. Ebben a színházban kiemelten 36 forintos helyárak lesznek. Önök még diákok, nyilván meggondolják, hogy kenyeret vegyenek-e, tíz kiló kenyeret, vagy eljönnek színházba.» A következő dolog történt: én mondtam a szöveget, hagyta vagy tíz percig, aztán leállított, hogy: »Hát ez van, kérem szépen!« Én akkor nagyon megijedtem, s mivel nem akartam, hogy megalázzon a hallgatók előtt, kimentem a teremből. Keservesen bögttem az udvaron, és rugdostam a köveket a lábam alatt. Egyszer csak kiabálást hallottam bentől: »Maguk Lukács Györgyön hízott, ostoba filozopterek, maguk nem értenek semmihez, nem tudnak semmihez sem hozzászólni, nem értenek sem a korhoz, sem a filozófiához, még önna-

fisztikált észjárásának ma is érvényes, páratlan lenyomata. „Nyolcvankilencben azt hittem, ezt már nem kell többet mondanom. De ez a szöveg ma is korszerű. Modern az, ami igaz, s ez mind igaz. Elvittem már az anyagot bányászok közé, sőt fiatalok korúak nevelőintézetébe is, és elmondtam romtemplom előtt, a csillagos ég alatt. Külföldön Erdélyben, Amszterdamban, Tel Avivban. Ha a színész fizikailag és lelkileg egyaránt összeszedett, ha az egész lénye koordinált, rendezett, és azonos a szöveggel, ha harmonikusan jó a jelenléte, akkor az kegyelmi állapotot teremt, s olyan magabiztosságot sugároz, amitől csönd lesz. És ezt az esetek nagyobb részében, hála Istennek, meg tudom teremteni. Ezzel a darabbal egy ügyet kell képviselni, s ha én ezt úgy képviselem, hogy a néző ne tudja levenni rólam a tekintetét, akkor egyértelmű, hogy a darab, vagyis az ügy igaz, és beigazolódnak az is, hogy én mint színész helyes úton járok. Tel Avivban is csend volt. Kikartam a színopszist a székekre, hogy tudja az idegen ajkú néző bizonyos gesztusoknál, hogy hol tartok, melyik részénél a védőbeszédnek. Élvezettel néztem, hogy az előadás elkezdése után öt–nyolc perccel mindenki letette a papírt, sőt volt, aki fel sem vette. Nemzetközi színházi fesztivál volt, egy soknemzetiségű mezőnyben kellett helytállnom.”

Haumann Péter előadásában hangoskönyvben is megjelent már a Szókratész védőbeszéde. Mint mondja: ugyanazzal a közérzettel adta elő a stúdió félhomályában is, mint bárhol másutt, közönség előtt. „Meg kellett teremtenem magamban a szükséges hangulatot. Onnantól fogva úgy éreztem, mintha nem is a papírba, hanem felfele néznék, a tömeg felé. Tartós, erős kapcsolat ez köztünk Szókratésszel. Nekem na-

Színész és szerep között szorosabb házasság aligha létezik. Haumann és Szókratész negyvenhat éve élnek együtt. Találkozásuknak, mint minden nagy szerelemnek, érdekes története van.

„Jó ez a hasonlat. Ha én ezzel az emberrel még mindig együtt élek, akkor ez valóban jó házasság. Sőt minél idősebb vagyok, annál nagyobb a szerelem köztünk. Válásra sosem gondoltam. Épp ellenkezőleg: ha baj volt velem, ha a cipőm mellett álltam, mert ilyen is előfordul ebben a szakmában, akkor megfogtam a társam kezét, ő pedig megfogtatott – meséli a színművész. – Vagy ha nem bírtam magammal, vagy a környezettel, vagy bizonyos fajta színházi megbízásokkal, akkor is hozzá fordultam, és lecsillapodtam. Lázás homlokomra rátette finom, hűvös kezét, s éreztem, hogy rendbe jön mellette a lelkem. A házasságközvetítő Gyurkó László volt. Ő látta a darabot Dubrovnik főterén 1969 nyarán. Ahogy mesélte: elképesztő volt számára, hogy a nappal zsibongó piactér estére színházzá változott, a horvát nyelven beszélő színész pedig egyszerűen lenyűgözte, ahogy szóval tudta tartani a hatalmas tömeget. Ez a pillanat szerencsére egybeesett azzal az időszakokkal, amikor Aczél György, az akkori kultúrminiszter tilt, tőr, támogat korszakából az utóbbi volt érvényben, és megengedte a darab bemutatóját az akkori 25. Színház-

Haumann Péter 1970 óta él együtt Szókratésszel

ban. 1970-ben lehetett egy kicsit pofázni, ez az előadás pedig olyan volt, mint egy remek vezércikk.”

Az ezt megelőző hét évben Haumann Péter vidéken játszott, de Gyurkó László hívására nem tudott nemet mondani. „Az utolsó pécsi évadomban az Állítások meg Arturo Uit! című Brecht-darabbal vendégszerepeltünk Kaposváron, egy színházi fesztiválon. Ott látott meg Gyurkó, és felkért Szókratész szerepére. De annyira új volt még a színház, annyira frissen indult, hogy a szerződésemhez krumpliból faragott pecsétet, tréfásan így adva tudtomra, hogy mostantól az övé vagyok. Boldog voltam nagyon, hiszen Pestre, és az addigiaktól eltérő gondolkodású műhelybe kerültem. Az ott dolgozó Horváth Jenő rendező ki nem állhatta a hazug színházat és a hazug színészeket. Sokan ezért nem is tudták elviselni őt, nehezen barátkoztak vele. Az én szememben hatalmas érték volt. Elolvastam a szöveget és elmondhatom: felfogtam a korszerűségét és magasatos mivoltát. Ma már

idősebb vagyok, mint Szókratész, amikor kivégezték.”

A szöveget 80 munkaóra alatt tanulmányozta meg, és 1 óra 5–10 perc alatt mondta el. „Éjszaka tanultam, amikor csend volt, hogy semmi ne vonja el a figyelmemet. A próbák utolsó ne-

„Ha a színész fizikailag és lelkileg egyaránt összeszedett, ha az egész lény azonos a szöveggel, akkor olyan magabiztosságot sugároz, amitől csönd lesz.”

Haumann Péter

gyedénél tartottunk, már közel volt a premier, amikor Horváth Jenő filozófia szakos hallgatókat hívott az ELTE-ről. Nemcsak a színészi fejlődésemre, az életemre is döntő hatással volt, amit akkor mondott: »Kérem szépen! Itt van ez a 29 éves fiatalember, ő lesz a 70 éves Szókratész. Ő már

biztosan arról beszél az eszpresszóban, hogy milyen jó lesz a szerepben. Most 3 forint 60 fillér egy kiló kenyér. Ebben a színházban kiemelten 36 forintos helyárak lesznek. Önök még diákok, nyilván meggondolják, hogy kenyeret vegyenek-e, tíz kiló kenyeret, vagy eljönnek színházba.« A következő dolog történt: én mondtam a szöveget, hagyta vagy tíz percig, aztán leállított, hogy: »Hát ez van, kérem szépen!« Én akkor nagyon megijedtem, s mivel nem akartam, hogy megalázzon a hallgatók előtt, kimentem a teremből. Keservesen bögtém az udvaron, és rugdostam a köveket a lábam alatt. Egyszer csak kiabálást hallottam bent: »Maguk Lukács Györgyön hizott, ostoba filozopterek, maguk nem értenek semmihez, nem tudnak semmihez sem hozzászólni, nem értenek sem a korthoz, sem a filozófiához, még önmagukhoz sem. Tűnjenek el innen, menjenek haza!« És kiszólt hozzám, hogy: »Na, visszaülsz a lóra?«

Súlyos, nagyon kemény a védőbeszéd is, Szókratész bölcsellete szo-

rent, s olyan magabiztosságot sugároz, amitől csönd lesz. És ezt az esetek nagyobb részében, hála Istennek, meg tudom teremteni. Ezzel a darabbal egy ügyet kell képviselni, s ha én ezt úgy képviselem, hogy a néző ne tudja levenni rólam a tekintetét, akkor egyértelmű, hogy a darab, vagyis az ügy igaz, és beigazolódnak az is, hogy én mint színész helyes úton járok. Tel Avivban is csend volt. Kikraktam a színopszist a székekre, hogy tudja az idegen ajkú néző bizonyos gesztusoknál, hogy hol tartok, melyik részénél a védőbeszédnek. Élvezzettel néztem, hogy az előadás elkezdése után öt–nyolc perccel mindenki letette a papírt, sőt volt, aki fel sem vette. Nemzetközi színházi fesztivál volt, egy soknemzetiségű mezőnyben kellett helytállnom.”

Haumann Péter előadásában hangoskönyvben is megjelent már a Szókratész védőbeszéde. Mint mondja: ugyanazzal a közérzettel adta elő a stúdió félhomályában is, mint bárhol másutt, közönség előtt. „Meg kellett teremtenem magamban a szükséges hangulatot. Onnantól fogva úgy éreztem, mintha nem is a papírba, hanem felfele néznék, a tömeg felé. Tartós, erős kapcsolat ez köztünk Szókratésszel. Nekem nagyon jó vele. Attól tartok, egyszer ő fog megenni engem. Én őt soha.”

A Szókratész védőbeszéde holnap 19 órakor a Komáromi Jókai Színház stúdiójában látható.

Történelmet írt Kubában a Rolling Stones

